

کنفرانس ملی مطالعات کاربردی در فرایندهای تعلیم و تربیت

National Conference on Applied Studies in Education Processes

بررسی عوامل تاثیرگذار بر تحقق عدالت آموزشی و واکاوی موانع گسترش آن

میشم براتی^۱

^۱ دانشجوی کارشناسی، آموزش ابتدایی، دانشگاه فرهنگیان

اداره آموزش و پرورش شهرستان دلیجان، دانشجومعلم

Misam.barati.raveh.2232@gmail.com

۰۹۱۸۷۶۶۱۵۹۵

چکیده:

اگرچه نتایج پژوهش‌ها در خصوص شناسایی عوامل ایجاد عدالت آموزشی و دسترسی برابر افراد، اثرات مثبت این امر را آشکار ساخته و نظامهای آموزشی در حال حرکت به این سمت هستند؛ با این وجود موانع متعددی برای تحقق وجود دارند. در همین راستا مقاله حاضر با هدف شناسایی و بررسی عوامل موثر بر تحقق عدالت آموزشی و موانع تحقق آن در محیط‌های یادگیری نگاشته شده است. از آنجایی که عدالت آموزشی همواره در کانون توجه متخصصان تعلیم و تربیت بوده است در این نوشتار ضمن بیان اهمیت و ضرورت شناسایی عوامل ایجاد عدالت آموزشی به مهمترین موانع پیش روی ایجاد برابری آموزشی اشاره شده است. برای دست یابی به این هدف از روش توصیفی-تحلیلی استفاده شد که اطلاعات آن از طریق بررسی کتب و مقالات و... جمع آوری شده است. در پایان نیز برخی از عوامل موثر بر تحقق عدالت آموزشی و موانع گسترش آن سازماندهی و ارائه شده اند. نتایج حاصل از بررسی‌های انجام شده نشان دهنده آن است که تحقق عدالت آموزشی، زمینه ساز دسترسی راحتتر افراد به محیط‌ها و امکانات آموزشی شده و نهایتاً موجب افزایش انگیزه و امید به تحصیل می‌شود.

واژگان کلیدی: عدالت آموزشی، یادگیری، موانع، تعلیم و تربیتی

کنفرانس ملی مطالعات کاربردی در فرایندهای تعلیم و تربیت

National Conference on Applied Studies in Education Processes

۱- مقدمه:

عدالت به معنای رساندن افراد به حق و حقوق خود است که معنای آن از توجه به تفاوت ها تا یکسان سازی برای تحقق این مهم در نوسان است. شهید مطهری، سه معنی موزون بودن، تساوی و نفی هرگونه تبعیض، رعایت استحقاق ها و عطا کردن به هر ذی حقی آنچه استحقاق آن را دارد، برای مفهوم کلمه ی عدالت بیان مینماید (مطهری، ۱۳۹۱). از منظر علامه طباطبایی، عدالت میانه روی و اجتناب از دو سوی افراط و تفریط در هر امری است و معنای اصلی عدالت، اقامه مساوات میانه امور است، به این که به هر امری آنچه سزاوار است بدهی تا امور مساوی شود و هر یک در جای واقعی خود که مستحق آن است، قرار گیرد (کاظمی، ۱۳۸۴). مفهوم عدالت آموزشی نیز همواره و در همه اعصار مورد توجه متخصصان تعلیم و تربیت بوده است و آنان در طی زمانهای مختلف تلاش نموده اند تا طراحی برنامه های درسی را به گونه ای انجام دهند که هرچه بیشتر به سمت نظریه های یادگیری مبتنی بر عدالت محوری سوق یابد. اهمیت بیشتر عدالت آموزشی نسبت به عدالت در سایر حوزه ها به دلیل تأثیرگذاری آن در طول زندگی میباشد، زیرا عدالت آموزشی نقش اساسی در افزایش اعتماد به نفس، آینده شغلی، پایگاه اجتماعی و اجتماعی شدن افراد دارد (مومنی، مهموئی و پورفاطمی، ۱۳۹۷). برای رسیدن به این هدف، مدارس نقش مهمی را در فراهم کردن فرصتهای برابر و عادلانه آموزشی و آموزش مهارتها دارند و همه محیطها و نظامهای آموزشی باید نقش خطیر خود را در آماده کردن کودکان برای ورود به جامعه و بازار کار ایفا نمایند (به نقل از اسلامی هرندی، کریمی و نادى، ۱۳۹۷). عدالت آموزشی زمانی در محیطهای یادگیری اتفاق می افتد که یادگیرندگان از طریق درون دادها و فرایندها در مدارس، بتوانند اهداف علمی، اجتماعی، اعتقادی و آموزشی را کسب کنند (یمنی، شاتر جلالی و اقبالی، ۲۰۱۷). اگر مهمترین هدف در عدالت آموزشی را تأمین فرصتهای برابر بدانیم، آنگاه دو رکن اساسی برای تأمین فرصتهای برابر را میتوان در نظر گرفت که یکی از آنها تأمین منابع مالی از طریق کمکهای مالی برای نهادهای آموزشی و دیگری گسترش کمی آموزش است (فریدونی و روحانی، ۱۳۹۸).

ز دیدگاه بریگه‌هاوس و آنترهالتر (۲۰۱۰) نیز عدالت آموزشی برابر با مساوات نیست، بلکه به معنای توزیع منابع و فرصتهای آموزشی متناسب با نیاز هر شخص میباشد. در واقع عدالت آموزشی به مهیاسازی فرصتهای برابر، متناسب با نیازهای ویژه هر فرد اشاره دارد؛ زیرا افراد در دانش، مهارت، توانایی، انواع یادگیری و پیشینه فرهنگی و نیازهای آموزشی باهم متفاوت هستند. منظور از فرصت برابر جلوگیری، حذف یا کاهش تبعیض بین افراد از لحاظ جنسیت و نژاد و وضعیت اقتصادی است. (مرزوقی، حیدری و حیدری، ۲۰۱۳). بدون شک عدالت آموزشی یکی از بحث های اصلی در هر نظام آموزشی است و برای تحقق آن تلاشهای زیادی میشود. در ایران نیز با توجه به قانون اساسی و برای دسترسی یادگیرندگان به فرصتهای آموزشی عادلانه تلاشهای زیادی شده است تا زمینه دستیابی به عدالت آموزشی تسهیل شود. نکته مهم اینکه تاکنون پژوهشهای متعددی در زمینه عدالت آموزشی انجام شده است که هر یک تنها به بخش کوچکی از این موضوع پرداخته اند. از همین رو با توجه به اهمیت موضوع عدالت آموزشی هدف از پژوهش حاضر شناسایی عوامل و موانع موجود بر سر راه تحقق عدالت آموزشی می باشد. در نتیجه این پژوهش به دنبال پاسخگویی به پرسش های زیر میباشد:

- ۱- چه عوامل در تحقق عدالت آموزشی موثر می باشند؟
- ۲- پیامد های ناشی از تحقق عدالت آموزشی چه خواهد بود؟
- ۳- چه موانعی بر سر راه تحقق عدالت آموزشی وجود دارد؟

۲- روش تحقیق

این پژوهش از لحاظ ماهیت و هدف، کاربردی و از لحاظ روش تحقیق از نوع توصیفی-تحلیلی است که اطلاعات آن از طریق بررسی کتب، مقالات و پایان نامه های معتبر، جمع آوری شده است. هدف از پژوهش حاضر، شناسایی عوامل ایجاد عدالت آموزشی در محیط های یاددهی-یادگیری و موانع گسترش آن می باشد. در این پژوهش، ابتدا کتب، مقالات، پایان نامه های متعدد و مختلف مرتباً، شناسایی شده و مورد بررسی اجمالی قرار گرفت. منابع منتخب از میان تعداد کثیری از کتب و مقالات معتبر استخراج شده اند. سپس مواردی که ارتباط تنگاتنگی با موضوع مورد بررسی داشتند، انتخاب شدند. از ملاکهای این انتخاب میتوان به میزان ارتباط محتوا با موضوع مورد بررسی و به روز بودن آن اشاره کرد.

کنفرانس ملی مطالعات کاربردی در فرایندهای تعلیم و تربیت

National Conference on Applied Studies in Education Processes

۳- یافته‌های پژوهش

پس از مطالعه و بررسی پژوهش‌های متعدد در مورد عدالت آموزشی، مواردی در این تحقیقات که از آنها به عنوان عوامل ایجاد عدالت آموزشی در محیط‌های یاددهی-یادگیری و موانع گسترش آن نامبرده شده است، شناسایی و استخراج شد. مجموع پژوهش‌های انجام شده در این زمینه و نتایج آنها به ترتیب سال انجام پژوهش، در جدول شماره (۱) آمده است. همانطور که مشخص است، عواملی همچون تأمین فرصت‌های یکسان، سهم آموزش و پرورش از تولیدات ناخالص ملی، تأسیس انجمن‌های خیرین، توزیع متناسب معلمان باکیفیت و ماهر در مناطق، تقویت روحیه اخلاق در تحصیل و... موانعی همچون کاهش دسترسی‌ها از مرکز به پیرامون به خدمات آموزشی، عدم توزیع فضایی مطلوب خدمات آموزشی بر اساس جمعیت دانش‌آموزان، دسترسی دانش‌آموزان به فضای آموزشی به صورت برابر بین شهرستان‌های استان، دسترسی به معلمان به صورت برابر در شهرستان‌ها و مناطق آموزشی با توجه به جمعیت دانش‌آموزان و ... در اکثر پژوهش‌ها مورد توجه قرار گرفته است. اما در سمت مقابل، به دسته بندی عوامل ایجاد عدالت آموزشی در محیط‌های یاددهی-یادگیری و موانع گسترش آن کمتر اشاره شده است. این نکته درخور توجه است که اگرچه برخی محققان نسبت به سایر پژوهشگران، دامنه وسیع‌تری را برای برقراری عدالت آموزشی در نظر گرفته‌اند، با این وجود چارچوبی جامع که دربرگیرنده کلیه عوامل و موانع باشد، مشاهده نمی‌شود. با توجه به گستره وسیع عوامل و موانع عدالت آموزشی، در صورتی که این موارد در محیط‌های یاددهی-یادگیری به درستی شناسایی شود و موارد تکراری حذف شوند، میتوان به چارچوبی تقریباً جامع دست یافت.

جدول ۱- یافته‌های پژوهش (عوامل و موانع موجود بر سر راه تحقق عدالت آموزشی)

ردیف	عنوان اثر	سال / روش	نتایج
۱	مقاله بررسی تأثیر دانشگاه آزاد اسلامی بر روی عدالت آموزشی و توسعه پژوهش	۱۳۹۰ مروزی	نشان داد که دانشگاه آزاد اسلامی با تأمین فرصت‌های زیاد و یکسان برای دسترسی عموم افراد جامعه برای دستیابی به دانشگاه در راه تحقق عدالت اجتماعی گام‌های مؤثری برداشته است.
۲	مقاله عدالت آموزشی و دسترسی اقشار مختلف	۱۳۹۰ مروزی	آنچه در این کنفرانس‌ها و برنامه‌های عدالت آموزشی در ایران و جهان مهم می‌نماید عبارت‌اند از: قابلیت اجرایی برنامه‌ها - پرهیز از شعارزدگی - اقتصادی آموزش و پرورش - سهم آموزش و پرورش از تولیدات ناخالص ملی - ضمانت اجرایی برنامه‌ها و... را میتوان نام برد که رعایت آنها میتواند در اجرای عدالت آموزشی مؤثر باشد.

کنفرانس ملی مطالعات کاربردی در فرایندهای تعلیم و تربیت

National Conference on Applied Studies in Education Processes

وزارت آموزش و پرورش
انرا، کل آموزش و پرورش استان خوزستان
معاونت آموزش و پرورش شهرستان میناب

موسسه علمی آموزشی پژوهشی
آزمایشی نگار
شماره ملی: ۱۳۰۱۵۰۷۳۳۰

دانشگاه هرمزگان
Hormozgan University

<p>یافته های حاصل از مصاحبه گویای آن است که وجود نابرابری بین مناطق شهری و روستایی، ریشه در محیط زندگی، وضعیت اقتصادی و به طور کلی عواملی خارج از نظام آموزشی رسمی است. به ترتیب فراوانی و اولویت از نظر مصاحبه شوندگان، عوامل این نابرابری عبارت اند: الف) سطح تحصیلات پایین والدین در مناطق روستایی و عدم همکاری لازم با مدرسه در نتیجه نداشتن نگرش مناسب به فعالیت های مرکز آموزشی (ب) بهره مندی دانش آموزان مناطق شهری از کلاسهای فوق برنامه (کلاس زبان، موسیقی و...)، ج) آشنایی دانش آموزان مناطق شهری با تکنولوژی روز همانند کامپیوتر و اینترنت نسبت به دانش آموزان مناطق روستایی.</p>	<p>۱۳۹۰ پیمایشی مصاحبه</p>	<p>مقاله بررسی میزان برابری فرصت های آموزشی در مناطق شهری و روستایی استان زنجان</p>	<p>۳</p>
<p>نشان داد، شاخص های فراهم آوردن امکان تحصیل در منزل و ظرفیت بالای کلاس های درس و امکان تحصیل برای شاغلین بیشترین تأثیر را در افزایش دسترسی به آموزش عالی در کشور داشته اند و بالا بودن هزینه آموزش مجازی در کشور مهمترین مانع و محدودیت در برابری فرصت های آموزشی و همچنین افزایش دسترسی به آموزش عالی میباشد.</p>	<p>۱۳۹۱ پس رویدادی علی -مقایسه ای</p>	<p>مقاله تأثیر آموزش مبتنی بر فناوری اطلاعات و ارتباطات در توسعه عدالت آموزشی</p>	<p>۴</p>
<p>نتایج به دست آمده در این پژوهش نشان میدهد که عدالت آموزشی از طریق تقویت اخلاق تحصیلی موجب کاهش فریبکاری تحصیلی میشود. در مقابل بی عدالتی بهطور مستقیم میتواند موجب تقویت فریبکاری تحصیلی شود.</p>	<p>توصیفی همبستگی</p>	<p>مقاله نقش اخلاق تحصیلی در رابطه عدالت و بی عدالتی آموزشی با فریبکاری تحصیلی: مدل معادله ساختاری</p>	<p>۵</p>
<p>درمجموع انتظار میرود سیاستگذاران امر آموزش پرورش با ترسیم سیاستها و برنامههای مناسب در رفع محرومیت های دختران امروز و زنان فردا بکوشند چراکه ایجاد برابری و آموزش حقوق انسانی به دختران، پسران، والدین و ارتقای مهارتهای زندگی میتواند زمینه را برای ایجاد جامعه های سالم و رو به توسعه و خانواده های رو به رشد منطبق بر فرهنگ و باورهای ملی و هماهنگ با شرایط نوین اجتماعی فراهم نماید.</p>	<p>۱۳۹۴ ارزشیابی توصیفی تحلیلی</p>	<p>مقاله عدالت جنسیتی با بی عدالتی در نظام آموزشی استان ایلام</p>	<p>۶</p>

کنفرانس ملی مطالعات کاربردی در فرایندهای تعلیم و تربیت

National Conference on Applied Studies in Education Processes

<p>بین عدالت آموزشی در ابعاد چهارگانه توزیعی، رویهای، مراودهای، اطلاعاتی و توسعه شرکت دانشبنیان ادراک شده، رابطه مثبت و معناداری وجود دارد همچنین بهره وری آموزشی، رابطه بین عدالت آموزشی و کیفیت آموزشی را با توسعه شرکت دانش بنیان ادراک شده، واسطه گری می کند.</p>	<p>۱۳۹۴ توصیفی همسنگی</p>	<p>مقاله مدل معادله ساختاری رابطه بین عدالت آموزشی و کیفیت آموزشی، با توسعه شرکت های دانش بنیان ادراک شده</p>	<p>۷</p>
<p>در حال حاضر عملکرد مدارس خصوصی ناقص اصل تلاش، نیاز و تا حدی استحقاق های ذاتی است و بنابراین عادلانه نمی باشد. به نظر میرسد ارتقاء - کیفیت آموزش در مدارس دولتی و کاستن نقش تعیین کننده معلم و امکانات آموزشی در موفقیت تحصیلی، میتواند روش مناسبی جهت رفع تبعیض ناشی از اختصاص نابرابر امکانات در نظر گرفته شود.</p>	<p>۱۳۹۴ کتابخانه ای تحلیلی اسنادی</p>	<p>مقاله بررسی برابری فرصتها و عدالت آموزشی و جنسیتی در نظام آموزشوپرورش</p>	<p>۸</p>
<p>یافتهها نشان داد که شیوه ارزشیابی و نحوه ی آموزش اساتید از مباحثی بود که بیشترین دغدغه دانشجویان را تشکیل میداد. از نظر آنان این عامل می تواند رعایت عدالت آموزشی را زیر سوال ببرد. نتیجه گیری نهایی دربرگیرنده این پیام مهم می باشد که عدالت در آموزش در این دانشگاه باید طوری باشد که دسترسی برابر و مساوی به همه امکانات آموزشی بدون در نظر گرفتن رشته تحصیلی، معدل، اخلاق و طرز لباس پوشیدن در اختیار همگان قرار گیرد.</p>	<p>۱۳۹۵ کیفی مصاحبه تحلیل محتوا</p>	<p>مقاله تبیین عدالت آموزشی به عنوان رکنی اساسی در آموزش از دیدگاه دانشجویان دانشگاه زنجان</p>	<p>۹</p>
<p>مساجد نیز با جذب کمکهای خیرین و کمکهای کوچک مردمی شرایط را برای برآورده کردن ملزومات تحصیلی دانش آموزان محروم در جذب دانش آموزان فراهم خواهند کرد. این شرایط تقاضای مدارس برای جذب دانش آموزان، بخصوص دانش آموزان محروم را افزایش خواهد. جذب دانش آموزان از یکطرف تقاضای مدارس را برای تحصیل دانش آموزان افزایش خواهد داد و از سوی دیگر موجب عدالت آموزشی خواهد شد.</p>	<p>توصیفی تحلیلی</p>	<p>مقاله الگویی برای همگرایی مساجد و مدارس در نهادینه کردن عدالت آموزشی</p>	<p>۱۰</p>
<p>با توجه به اینکه آموزش و پرورش یک حق عمومی است، عدالت آموزشی حکم می کند که همه انسان ها چه در مناطق شهری و چه در مناطق روستایی و عشایری از این حق برخوردار شوند، کلاس های چند پایه به عنوان راهکاری برای بهره گیری کودکان در این مناطق میباشد که در آن یک معلم به تنهایی چند پایه را به طور هم زمان تدریس می کند.</p>	<p>۱۳۹۵ مروری کتابخانه ای</p>	<p>مقاله عدالت آموزشی از منظر کلاس های چند پایه در ایران</p>	<p>۱۱</p>

کنفرانس ملی مطالعات کاربردی در فرایندهای تعلیم و تربیت

National Conference on Applied Studies in Education Processes

<p>نتایج این آزمون نشان داد در عدالت توزیعی در بین بخش های موجود بیمارستان و در نوع استخدام کارکنان و در میزان تحصیلات تفاوت معنی داری وجود دارد و نیز در عدالت رویه ای و اطلاعاتی در میزان تحصیلات کارکنان تفاوت معنی داری وجود دارد و همچنین در عدالت مرادده ای در میزان تحصیلات و در بین بخش ها تفاوت معنی داری وجود دارد.</p>	<p>۱۳۹۵ توصیفی استنباطی</p>	<p>مقاله ارزیابی و تحلیل عدالت سازمانی در مرکز آموزشی و درمانی شهدای تبریز</p>	<p>۱۲</p>
<p>نتایج تحقیق نشان داد، بین عدالت آموزشی و امید تحصیلی مبتنی بر جایگاه اجتماعی، مبتنی بر جایگاه اقتصادی، مبتنی بر توانایی تحصیلی، رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. بین عدالت آموزشی و انگیزه تحصیلی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. بین عدالت آموزشی و دلبستگی تحصیلی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. بین عدالت آموزشی و خود شکوفایی تحصیلی ادراک شده رابطه مثبت و معناداری وجود دارد.</p>	<p>۱۳۹۵ توصیفی همبستگی</p>	<p>مقاله تعیین رابطه بین عدالت آموزشی با امید تحصیلی، انگیزه تحصیلی، دلبستگی تحصیلی و خودشکوفایی تحصیلی ادراک شده مورد مطالعه؛ دیدگاه دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد قم</p>	<p>۱۳</p>
<p>بین عدالت تحصیلی و تقلب تحصیلی رابطه منفی و معناداری وجود دارد. نتایج حاصل از رگرسیون نشان میدهد که متغیر عدالت آموزشی و اخلاق تحصیلی قادر به پیش بینی متغیر تقلب تحصیلی میباشدند</p>	<p>۱۳۹۵ توصیفی همبستگی</p>	<p>مقاله بررسی رابطه بین عدالت آموزشی و اخلاق تحصیلی با تقلب تحصیلی در دانشجویان دانشگاه جامع علمی کاربردی آبدانان</p>	<p>۱۴</p>
<p>برابری فرصت ها و عدالتخواهی یک ارزش محسوب میشود و آموزش و پرورش باید بتواند آن را در نظام شخصیتی انسان توسعه یافته تعبیه کند.</p>	<p>۱۳۹۵ توصیفی تحلیلی</p>	<p>مقاله عدالت آموزشی از دیدگاه آموزش و پرورش</p>	<p>۱۵</p>
<p>بررسی فلسفه ایجاد مدارس غیردولتی براساس مؤلفه های انصاف، اقتصاد، نیاز، برابری و سازگاری آن با عدالت آموزشی از منظر متخصصان تعلیم و تربیت میباشد؛ که یافته های تحقیق نشان دهنده سازگاری مؤلفه های پژوهش با عدالت آموزشی می باشد.</p>	<p>۱۳۹۵ توصیفی نیمه پیمایشی</p>	<p>مقاله بررسی فلسفه ایجاد مدارس غیردولتی و سازگاری آن با عدالت آموزشی از منظر متخصصان تعلیم و تربیت</p>	<p>۱۶</p>

نتایج تحقیق نشان میدهد که دسترسی دانش آموزان به فضای آموزشی به صورت برابر بین شهرستان های استان وجود ندارد. شهرستان ها و مناطق آموزشی با توجه به جمعیت دانش آموزان به طور برابر از وجود معلمان برخوردار نیستند.	۱۳۹۵ توصیفی پیمایشی	مقاله بررسی برابری فرصتهای آموزشی در ابعاد منطقه ای (شهری-روستایی) و فضایی دوره متوسطه دوم بین مناطق آموزشی استان لرستان در سال تحصیلی ۹۴-۹۵	۱۷
یافته های تحقیق نشان میدهد که فرصت های آموزشی برابر با ابعاد منطقه ای و جنسیت و پایگاه خانوادگی رابطه معناداری دارد.	۱۳۹۵ توصیفی کتابخانه ای	مقاله بررسی ضرورت برابری فرصتهای آموزشی در نظام آموزشی	۱۸
پرداخت یارانه نقدی و کمک مالی به خانوادههای متعلق به طبقات کم درآمد، به عنوان اولویت تعیین شد.	۱۳۹۷ تحلیل مضمون	مقاله نگارش و اعتبار سنجی اقدامات آموزش و پرورش برای دستیابی به اهداف اقتصاد مقاومتی در زمینه برابری فرصت های آموزشی عمومی در کشور	۱۹
توزیع متعادل و متوازن خدمات شهری برای شهروندان بر اساس جمعیت ساکن، سبب ایجاد نوعی عدالت اجتماعی و برابری در میان فضای شهری میگردد؛ بنابراین اندازهگیری عدالت اجتماعی از نظر دستیابی ساکنین به فضاهای عمومی از جمله فضاهای آموزشی از نیازهای مدیریت شهری میباشد	۱۳۹۴ توصیفی تحلیلی کتابخانه ای	مقاله ارزیابی فضایی توزیع خدمات آموزشی در راستای عدالت اجتماعی با استفاده از شبکه دسترسی و مدل موران	۲۰

۴- بحث و نتیجه گیری

بدون شک یکی از مهمترین نیازهای هر کشور در سراسر جهان از جمله ایران، حرکت به سمت عدالت آموزشی در محیط های آموزشی است؛ حرکتی که پیشرفت های عظیم و چشمگیری در افزایش اثربخشی و بهبود کارآمدی فرآیند یاددهی - یادگیری را به دنبال خواهد داشت. این نکته درخور توجه است که این مهم اتفاق نخواهد افتاد مگر با آگاهی و شناخت دقیق از وضع موجود، ترسیم دقیق و روشن از وضع مطلوب و سپس اتخاذ تصمیمات اصولی و منطقی به منظور دستیابی به وضع مطلوب. واضح و مبهره است که اولین گام در راستای شناخت وضع موجود در این زمینه، شناسایی کلیه موارد تأثیرگذار بر عدالت آموزشی میباشد که از آن تحت عنوان ((شناسایی عوامل ایجاد عدالت آموزشی در محیطهای یاددهی-یادگیری و موانع گسترش آن)) یاد می شود. قابل تأمل اینکه موانع و راهکارهای موجود در مورد عدالت آموزشی در محیطهای یاددهی-یادگیری هر کشور، مختص به همان منطقه است و ممکن است روش موجود در نظام آموزشی یک کشور، در نظامهای آموزشی دیگر، جنبه بازدارندگی نداشته باشد. در نتیجه لازم است هر نظام آموزشی، متناسب با شرایط عمومی و اختصاصی خود، به شناسایی عوامل ایجاد عدالت آموزشی در محیط های یاددهی-یادگیری و موانع گسترش آن بپردازد. در همین راستا و با توجه به یافتههای این پژوهش، سعی شده است که مدلی جامعومانع از عوامل ایجاد عدالت آموزشی در محیطهای یاددهی-یادگیری و موانع گسترش آن در کشور ایران تهیه شود که در جدول (شماره ۲) قابل مشاهده است. در این مدل، ابتدا شیوههای برابری آموزشی ذکر شده و سپس موانع تأثیرگذار بر ایجاد عدالت در محیطهای یاددهی-یادگیری مشخص شده و مورد بررسی قرار گرفتهاند. در بخش عوامل، راهکارها، شیوهها و روشهای ایجاد، برقراری و گسترش عدالت آموزشی، عواملی همچون فرصتهای برابر، سهم آموزش و پرورش از تولیدات ناخالص ملی، تأسیس انجمنهای خیرین، توزیع متناسب معلمان باکیفیت و ماهر در مناطق، تقویت روحیه اخلاق در تحصیل و... اشاره شده است. در

کنفرانس ملی مطالعات کاربردی در فرایندهای تعلیم و تربیت

National Conference on Applied Studies in Education Processes

بخش موانع ایجاد عدالت، مواردی همچون کاهش دسترسی ها از مرکز به پیرامون به خدمات آموزشی، عدم توزیع فضایی مطلوب خدمات آموزشی بر اساس جمعیت دانش آموزان، دسترسی دانش آموزان به فضای آموزشی به صورت برابر بین شهرستان های استان دسترسی به معلمان به صورت برابر در شهرستان ها و مناطق آموزشی با توجه به جمعیت دانش آموزان و ... مورد توجه قرار گرفته است؛ با عنایت به میزان اهمیت این دو بخش و شاخه های تعریف شده برای آن ها، نقش هریک از قسمت ها در ایجاد و جلوگیری از عدالت آموزشی در محیط های یاددهی-یادگیری و علت آن مشخص شده است. یافته ها حاکی از آن است که اگر عدالت آموزشی در محیط های یاددهی-یادگیری برقرار باشد؛ انصاف و برابری در آموزش و امکانات، دسترسی به محیط های آموزشی، انگیزه و امید به تحصیل و ... بیشتر می شود. این نکته را نباید فراموش کرد که میان بخش های مختلفی که در محیط های یاددهی-یادگیری شناخته شده اند. رابطه ای دیالکتیک برقرار است. در پایان با توجه به اهمیت موضوع عدالت آموزشی پیشنهاد می شود:

- مطالعاتی کاربردی، گسترده و تطبیقی در زمینه چگونگی از بین بردن موانع ایجاد عدالت آموزشی در محیط های یادگیری انجام گیرد، راهبردهای مختلف شناسایی شود و راهکارهایی علمی و اصولی در راستای بهره برداری پیشنهاد گردد. این نکته درخور توجه است که راهکارهایی بومی و عملیاتی شناسایی و تعریف شوند که با توجه به حال حاضر، قابلیت اجرا داشته باشد.

جدول ۲- جمع بندی یافته های پژوهش

<p>تأمین فرصتهای یکسان - قابلیت اجرایی برنامه ها - پرهیز از شعارزدگی اقتصادی آموزش و پرورش - سهم آموزش و پرورش از تولید ناخالص ملی - ضمانت اجرایی برنامه ها - تأسیس انجمن های خیرین - توجه به مناطق محروم - توزیع متناسب معلمان باکیفیت و ماهر در مناطق - گسترش برابری فرصتها - فراهم آوردن امکان تحصیل در منزل - ظرفیت بالای کلاس های درس - امکان تحصیل برای شاغلین - توجه به معیارها و اصول مکانیابی کاربردی آموزشی - تقویت روحیه اخلاق در تحصیل - ترسیم سیاست ها و برنامه های مناسب - توزیع متعادل و متوازن خدمات شهری - دستیابی همه ساکنین - ارتقاء کیفیت آموزش در مدارس دولتی و کاستن نقش تعیین کننده</p> <p>کیفیت آموزش در مدارس دولتی و کاستن نقش تعیین کننده معلم و امکانات آموزشی در موفقیت تحصیلی دانش آموزان - شیوه ارزشیابی و نحوه آموزش اساتید - جذب کمک های خیرین و کمک های کوچک مردمی - حق برخورداری از آن همه - نوع استخدام کارکنان - میزان تحصیلات - ایجاد مدارس غیردولتی براساس مؤلفه های انصاف، اقتصاد، نیاز، برابری و سازگاری پرداخت یارانه نقدی و کمک مالی به خانواده های متعلق به طبقات کم درآمد - دسترسی دانش آموزان به فضای آموزشی به صورت برابر -</p> <p>از وجود معلمان بهطور برابر برخوردار بودن.</p>	<p>عوامل، راه کارها و شیوه های ایجاد و گسترش عدالت آموزشی در محیط های یاددهی-یادگیری</p>
---	--

<p>بالا بودن هزینه آموزش مجازی. کاهش دسترسی ها از مرکز به پیرامون به خدمات آموزشی. عدم توزیع فضایی مطلوب خدمات آموزشی بر اساس جمعیت دانش آموزان. عملکرد مدارس خصوصی. وجود کلاس های چند پایه. تقلب تحصیلی. دسترسی دانش آموزان به فضای آموزشی به صورت برابر بین شهرستانهای استان. دسترسی به معلمان به صورت برابر در شهرستان ها و مناطق آموزشی با توجه به جمعیت دانش آموزان. نابرابری بین مناطق شهری، روستایی، محیط زندگی، وضعیت اقتصادی. سطح تحصیلات پایین والدین در مناطق روستایی و عدم همکاری لازم با مدرسه در نتیجه نداشتن نگرش مناسب به فعالیتهای مرکز آموزشی.</p>	<p>موانع ایجاد عدالت</p>
<p>تأمین و گسترش برابری فرصت ها و عدالت آموزشی افزایش دسترسی به آموزش عالی رعایت حق و انصاف و برابری. دستیابی ساکنین به فضاهای عمومی از جمله فضاهای آموزشی از نیازهای مدیریت شهری نشاط در یادگیری، توانایی در یادگیری، عدالت آموزشی و رهبری آموزشی بهبود درگیری یادگیری ادراک شده بهره وری آموزشی، کیفیت آموزشی، توسعه شرکت دانش بنیان ادراک شده. رفع تبعیض و برابری امکانات دسترسی برابر و مساوی به همه امکانات آموزشی بدون در نظر گرفتن رشته تحصیلی، معدل، اخلاق، رفتار، طرز لباس پوشیدن</p>	<p>حال پاسخ به این پرسش که اگر عدالت باشد، چه میشود؟</p>

منابع

- احد نژادروشتی، محسن؛ علیرضا رحمتی، علیرضا؛ نجفی، سعید (۱۳۹۲). تحلیل دسترسی به خدمات آموزشی شهری از دیدگاه عدالت فضایی در شهر زنجان. اولین کنفرانس ملی خدمات شهری و محیط زیست شهرداری مشهد، دانشگاه فردوسی مشهد.
- اسلامی هرنیدی، فاطمه؛ کریمی، فریبا؛ نادی، محمدعلی (۱۳۹۸). شناسایی مؤلفه های عدالت آموزشی در آموزش و پرورش ایران، فصلنامه پژوهش در نظام های آموزشی، ۵۵-۷۵، ۱۳(۴۷)
- اشرفی، یوسف؛ بافنده زنده، علیرضا (۱۳۹۵). ارزیابی و تحلیل عدالت سازمانی در مرکز آموزشی و درمانی شهدای تبریز. ششمین کنفرانس ملی مدیریت، اقتصاد و حسابداری، دانشگاه فنی و حرفه های استان آذربایجان شرقی - سازمان مدیریت صنعتی تبریز.
- افتخاری، ارکیده؛ شیخ قاسمی، معصومه؛ کظم پور، اسماعیل (۱۳۹۲). طراحی مدل عدالت آموزشی مبتنی بر تفاوت های فردی و تغییر برنامه درسی. همایش ملی تغییر برنامه درسی دوره های تحصیلی آموزش و پرورش بیرجند.
- انصاری، عبدالله (۱۳۹۷) نگارش و اعتبار سنجی اقدامات آموزش و پرورش برای دستیابی به اهداف اقتصاد مقاومتی در زمینه برابری فرصتهای آموزشی عمومی در کشور. نخستین کنفرانس ملی تحقیق و توسعه در مدیریت و اقتصاد مقاومتی، پژوهشگاه فرهنگ و هنر (پژوهشکده مدیریت و توسعه) تهران.
- بکان، سلیل؛ جهانیان، رمضان (۱۳۹۵). عدالت آموزشی از دیدگاه آموزش و پرورش. ششمین کنفرانس بین المللی روانشناسی و علوم اجتماعی، همایشگران مهر اشراق تهران.
- جهانگیری، مهدی؛ احمدی نژاد، بیت اله؛ قنبری، پرستو؛ محمدی، رضا (۱۳۹۵). تبیین عدالت آموزشی از منظر دانشجویان دانشگاه فرهنگیان استان زنجان. سومین کنفرانس ملی توسعه پایدار در علوم تربیتی و روانشناسی، مطالعات اجتماعی و فرهنگی، مرکز
- راهکارهای دستیابی به توسعه پایدار و مرکز مطالعات و تحقیقات اسلامی سروش مرتضوی، موسسه آموزش عالی مهر اروند تهران حسنی شلمانی، محمدحسن (۱۳۹۵). الگویی برای همگرایی مساجد و مدارس در نهادینه کردن عدالت آموزشی. دومین کنفرانس بین المللی علوم انسانی با رویکرد بومی - اسلامی و با تأکید بر پژوهشهای نوین، شرکت علمی پژوهشی باران اندیشه بهشهر.

کنفرانس ملی مطالعات کاربردی در فرایندهای تعلیم و تربیت

National Conference on Applied Studies in Education Processes

- حسینی، سیدعلی؛ سرائی، محمدحسین؛ الحسینی المدرسی، سیدعلی (۱۳۹۴). ارزیابی فضایی توزیع خدمات آموزشی در راستای عدالت اجتماعی با استفاده از شبکه دسترسی و مدل موران. اولین کنفرانس سالانه پژوهشهای معماری، شهرسازی و مدیریت شهری، موسسه معماری و شهرسازی سفیران راه مهرازی یزد.
- حیدریه زاده، بهاره السادات؛ جباری فر، تقی (۱۳۹۴). بررسی برابری فرصت ها و عدالت آموزشی و جنسیتی در نظام آموزش و پرورش دومین همایش ملی راهکارهای توسعه و ترویج علوم تربیتی، روانشناسی، مشاوره و آموزش در ایران، انجمن توسعه و ترویج علوم و فنون بنیادین تهران.
- خدری، پریچهر؛ گودرزی، عاطفه (۱۳۹۰). بررسی تأثیر دانشگاه آزاد اسلامی بر روی عدالت آموزشی و توسعه پژوهش. همایش منطقه‌ای تبیین خدمات دانشگاه آزاد اسلامی واحد دورود.
- رستم آبادی، ملیحه؛ محمود (۱۳۹۵). عدالت آموزشی از منظر کلاسه ای چند پایه در ایران. دومین کنفرانس بین المللی پژوهشهای نوین در حوزه علوم تربیتی و روانشناسی و مطالعات اجتماعی ایران، مرکز مطالعات و تحقیقات اسلامی سروش حکمت مرتضوی قم.
- رضوانی منفرد، نیر؛ شفیع پورمطلق، فرهاد (۱۳۹۵). تعیین رابطه بین عدالت آموزشی با امید تحصیلی، انگیزه تحصیلی، دلبستگی تحصیلی و خودشکوفایی تحصیلی ادراک شده (مورد مطالعه؛ دیدگاه دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد قم). دومین کنگره بینالمللی توانمند سازی جامعه در حوزه علوم تربیتی و مطالعات اجتماعی و فرهنگی، مرکز توانمندسازی مهارتهای فرهنگی و اجتماعجامعه تهران.
- سیاری، حبیب الله؛ لطفی پور، پیمان؛ کاظم پور، اسماعیل (۱۳۹۱). تأثیر آموزش مبتنی بر فناوری اطلاعات و ارتباطات در توسعه عدالت آموزشی. فصلنامه روان شناسی تربیتی ۸(۳۳)، ۲۶-۷.
- شاهمرادی، مراد؛ شیخی، سعید؛ طهماسبی فر، محمد؛ دیناری، فاطمه (۱۳۹۵). بررسی رابطه بین عدالت آموزشی و اخلاق تحصیلی با تقلب تحصیلی در دانشجویان دانشگاه جامع علمی کاربردی آبدانان. کنفرانس ملی دانش و فناوری روانشناسی، علوم تربیتی و جامع روانشناسی ایران، موسسه برگزار کننده همایش های توسعه محور دانش و فناوری سام ایرانیان تهران.
- شفیع پور مطلق، فرهاد؛ ملاحمدی، مجتبی (۱۳۹۴). مدل معادله ساختاری رابطه بین عدالت آموزشی و کیفیت آموزشی، با توسعه شرکت های دانش بنیان ادراک شده. سومین کنفرانس ملی کارآفرینی و مدیریت کسب و کارهای دانشبنیان دانشگاه جامع علمی کاربردی مازندران و شرکت پژوهشی طرود شمال بابلسر.
- صادقی آرانی، ملیحه (۱۳۹۵). تبیین اندیشه هنری ژبرو و پیامدهای آن در عدالت آموزشی. کنفرانس بین المللی رویکردهای نوین علوم انسانی در قرن ۲۱ رشت.
- ظهراپی، فهیمه؛ مرادی، مسعود؛ رضایی شریف، علی؛ قمری گیوی، حسین (۱۳۹۵). بررسی ضرورت برابری فرصتهای آموزشی در نظام آموزشی. دومین همایش ملی پژوهشهای نوین در حوزه علوم انسانی و مطالعات اجتماعی ایران، مرکز مطالعات و تحقیقات اسلامی سروش حکمت مرتضوی قم.
- عبادپور، پروین (۱۳۹۵). بررسی فلسفه ایجاد مدارس غیردولتی و سازگاری آن با عدالت آموزشی از منظر متخصصان تعلیم و تربیت دومین کنفرانس بین المللی مدیریت و علوم انسانی، موسسه مدیران ایده پرداز پایتخت ویرا استانبول - کشور ترکیه.
- فیضی، کاوه؛ نعمتی، عبدالرزاق؛ مهاجران، بهناز؛ حسینی، محمد (۱۳۹۰). تأمین و گسترش برابری فرصتها و عدالت آموزشی در آموزش و پرورش استان آذربایجان غربی. اولین همایش ملی آموزش در ایران ۱۴۰۴.
- گل صنم لو، محمد (۱۳۹۰). عدالت آموزشی و دسترسی اقشار مختلف. اولین همایش ملی آموزش در ایران ۱۴۰۴ پژوهشکده سیاستگذاری علم، فناوری و صنعت تهران.
- محمدی، حبیبه؛ شفیع پور مطلق، فرهاد (۱۳۹۰). مدل معادله ساختاری رابطه بین عدالت آموزشی و رهبری آموزشی، با نشاط یادگیری کنفرانس بین المللی مدیریت و علوم اجتماعی، موسسه مدیران ایده پرداز پایتخت ویرا دبی.
- مریم محمدی، مریم؛ موسوی، سیده مهسا؛ شمس، افشین؛ کریمی، سیاوش (۱۳۹۵). بررسی رابطه بین عدالت آموزشی و فرسودگی تحصیلی در دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد زنجان. دومین همایش ملی مطالعات و تحقیقات نوین در حوزه علوم تربیتی و روانشناسی ایران، مرکز مطالعات و تحقیقات اسلامی سروش حکمت مرتضوی قم.
- نصیری، سعید؛ جهانگیری، رمضانعلی؛ شریفی، خلیل؛ بیگدلی، صدیقه (۱۳۹۵). تبیین عدالت آموزشی بهعنوان رکنی اساسی در آموزش از دیدگاه دانشجویان دانشگاه زنجان. سومین کنگره علمی پژوهشی سراسری توسعه و ترویج علوم تربیتی و روانشناسی، جامعه شناسی و علوم فرهنگی اجتماعی ایران، انجمن علمی توسعه و ترویج علوم و فنون بنیادین تهران.
- نیازخانی، سمانه؛ لطیفی، غلامرضا (۱۳۹۳). ارزیابی تطبیقی کاربری آموزشی با تأکید بر عدالت اجتماعی در شهر تهران و مکانیابی بهینه احداث مدارس جدید به کمک روش کارتوگرافی (نمونه موردی: نواحی ۱ مناطق ۶، ۱۳) ششمین کنفرانس ملی برنامه ریزی و مدیریت شهری با تأکید بر مؤلفه‌های شهر اسلامی، شورای اسلامی شهر مشهد دانشگاه فردوسی مشهد، شهرداری مشهد و مرکز پژوهشهای شورای اسلامی شهر مشهد.

- Brewis, E. (2018). Fair access to higher education and discourse of development: A policy analysis from Indonesia. British Association for International and Comparative Education, DOI:10.1080/03057925.2018.1425132.
- Brighouse, H., & Unterhalter, E. (2010). Education for primary goods or for capabilities? In: Brighouse, H. and Robeyns, I. (Eds.) Measuring Justice: primary Goods ND Capabilities. Cambridge, Cambridge University Press, 193-214.
- Capatano, J. (2017). The challenges of equity in public education. www.jordancapatano.us.ir. <http://er.aera.net>.
- Marzooghi, R., Heidari, M. Heidari E. (2013). The Impact of Educational Justice on Students' Academic Burnout in the University of Social Welfare and Rehabilitation Science, Tehran, Iran. Strides in Development of Medical Education, 10(3), 328-334..
- Nazmfar, H. and Alibaksi, A. (2017). Evaluation Spatial inequality of development of the city in the province with an emphasis on sustainable development, Journal Geographical Planning of Space Quarterly, 6(22), 1-24.
- Yamani, N., Shaterjalali, M., & Eghbali, B. (2017). Educational justice from the perspective of postgraduate students in a medical school in Iran: qualitative study. Research and Development in medical Education (RDME), 6(1), 23-28.